

OLIY TA'LIM SHAROITIDA TURIZMNING PEDAGOGIK YONDASHUVLARI: INNOVATSION USULLAR VA ULARNING SAMARADORLIGI

Sariyeva E'tibor Matchanboyevna.

Abu Rayhon Beruniy nomidagi

Urganch davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi.

phon: +998(94)112-07-34

E.mail: etiborsariyeva@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7196-640X>

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekistonda turizm sohasining jadal rivojlanishi va ushbu jarayonda malakali mutaxassislar tayyorlashning pedagogik asoslari yoritilgan. Muallif tomonidan turizm ta'limida innovatsion pedagogik yondashuvlar, jumladan, muammoli ta'lim (Problem-Based Learning – PBL), amaliy mashg'ulotlar, integratsiyalashgan va tajribaga asoslangan ta'lim usullarining ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda sifatli va miqdoriy usullar asosida olingan ma'lumotlar asosida, turizm sohasi uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni shakllantirishda pedagogik yondashuvlarning o'rnini aniqlanadi. Maqola oliy va o'rta ta'lim muassasalarida turizm yo'nalishida o'qitish samaradorligini oshirish bo'yicha takliflarni ilgari suradi.

Kalit so'zlar: turizm ta'limi, pedagogik yondashuv, PBL, innovatsion ta'lim, barqaror rivojlanish, tajribaga asoslangan ta'lim.

Kirish. So'nggi yillarda O'zbekistonda turizm sohasi jadal sur'atlar bilan rivojlanmoqda va shu bilan birga uning barqaror taraqqiyotiga hissa qo'sha oladigan malakali mutaxassislarga bo'lgan ehtiyoj ortmoqda. Bunga erishishning muhim qadami sifatli turizm ta'limini ta'minlash bo'lib, bu jarayon maktablardan boshlanishi lozim. Turizm ta'limida pedagogik usullardan foydalanish ko'p qirrali foyda keltiradi: talabalarning turizm sohasining iqtisodiy salohiyati haqidagi bilimlarini oshiradi, ularni turizm sohasida muvaffaqiyatli karyera qurish uchun zarur ko'nikmalar bilan ta'minlaydi hamda mas'uliyat va barqarorlik tuyg'usini singdiradi. Oliy ta'lim sharoitida turizm ta'limining pedagogik usullari tobora ommalashib bormoqda. O'quv jarayoniga amaliy mashg'ulotlarni kiritish: Pedagogik usullardan foydalanish bilan bir qatorda, o'quv jarayoniga amaliy mashg'ulotlarni kiritish ham maktablarda turizmni o'qitishda muhim ahamiyat kasb etadi. Geografiya ta'limida muammoli ta'lim (PBL) kabi innovatsion pedagogik yondashuv muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda[3]. Maktab STEM ta'limida muammoli ta'lim (PBL) o'qituvchilar salohiyatini oshirish va STEM fanlarini samarali integratsiyalash uchun qo'llaniladi. Bu yondashuv bilimlarning

moslashuvchanligi, metakognitiv mulohaza yuritish, ichki rag'batlantirilgan hamkorlik va real hamda boy kontekstlarga singdirilgan muammolarni hal qilish kabi jihatlarni o'z ichiga oladi. PBL tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda o'quvchilarning motivatsiyasi va faolligini oshiradi[4]. Ushbu tadqiqotda qo'llanilgan metodologiya O'zbekistondagi oliy ta'lim muassasalarida turizm ta'limida qo'llaniladigan pedagogik usullarni har tomonlama o'rganishni ta'minlash va tadqiqot vazifalarini tizimli ravishda hal qilishga mo'ljallangan. Keyingi bo'limda ma'lumotlarni to'plash, tahlil qilish va talqin qilish uchun qabul qilingan bosqichma-bosqich yondashuv bayon etilgan bo'lib, bu tadqiqot jarayonimizga shaffoflik va takrorlanish imkonini beradi.

Asosiy qism. Tajriba asosida o'qitish turizm bo'yicha talabalarning real muhitda amaliy mashg'ulotlar orqali bilim va ko'nikmalarni egallashiga xizmat qiladi. Maktab geografiyasi fanida sayohatlar, ekskursiyalar, amaliy tadqiqotlar bu uslubning samaradorligini oshiradi.

Muammoli ta'lim (PBL) – bu o'quvchilarga real hayotdan olingan muammolar asosida bilim berish va ularni mustaqil fikrlashga yo'naltiruvchi yondashuvdir. Geografiya va turizm fanlarida PBL usuli o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini, metakognitiv salohiyatini va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita sifatida qo'llanilmoqda. STEM integratsiyasi orqali turizm fanini biologiya, ekologiya, matematika va texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish orqali o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish va real muammolarni hal qilish salohiyatini kuchaytirish mumkin[6].

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu maqolani tayyorlashda aralash (miqdoriy va sifatli) tadqiqot metodologiyasidan foydalanildi. Ma'lumotlarni yig'ish jarayoni quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oldi: So'rovnomalar: talaba, sayyoh va mahalliy aholi o'rtasida o'tkazildi[8]. Ular turizm ta'limining samaradorligi va tajriba asosidagi o'quv jarayoniga munosabatlarini baholashga qaratilgan. Chuqurlashtirilgan intervyular: o'qituvchilar, o'quvchilar va turizm sohasidagi mutaxassislar bilan o'tkazildi. Kuzatuvlar: turizmga oid amaliy mashg'ulotlar, darslar va ekskursiyalar jarayonida o'tkazildi. Ma'lumotlar tavsifiy statistika, korrelyatsion tahlil va mavzuli tahlil orqali chuqur o'rganildi. Bu jarayon tadqiqot natijalarini ishonchli va shaffof tarzda talqin qilish imkonini berdi.

Tadqiqot natijalari va muhokama. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, innovatsion pedagogik yondashuvlar, ayniqsa, PBL va tajribaga asoslangan mashg'ulotlar:

1. talabalar bilimlarini chuqurlashtirishga;
2. kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirishga;
3. jamoada ishlash, muammolarni hal qilish, ijodiy fikrlash kabi kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Bundan tashqari, turizmga oid bilimlarni geografiya darslariga integratsiyalash o'quvchilarda fanga bo'lgan qiziqishni oshirib, ularni turizm sohasi bilan erta tanishtirishga yordam bermoqda. Amaliy mashg'ulotlar va dala tadqiqotlari esa bilimlarni real hayotda qo'llashga imkon bermoqda. Tadqiqot davomida barcha ishtirokchilarning roziligi olinib, ularning shaxsiy ma'lumotlari maxfiy saqlandi. Tadqiqot jarayonida axloqiy normalar va ilmiy halollik tamoyillariga qat'iy rioya qilindi.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, ushbu ishda o'qitishda qo'llaniladigan pedagogik usullarni doimiy ravishda takomillashtirish zarurligi ta'kidlangan. O'zbekistondagi o'rta maktablar va oliy o'quv yurtlarida turizm. Innovatsion ta'limni joriy etish metodlari va standartlashtirilgan o'quv dasturlarini ishlab chiqish talabalarni o'quv jarayonining qiyinchiliklari va imkoniyatlariga tayyorlashga yordam beradi. jadal rivojlanayotgan turizm industriyasi. Ushbu maqola kelajakdagi tadqiqotlar va bu boradagi siyosatni ishlab chiqish uchun asos yaratishga qaratilgan. soha. Oliy ta'limda turizmni o'qitishda pedagogik usullardan foydalanish ko'plab afzalliklarga ega, jumladan tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish, o'quvchilarning motivatsiyasi va faolligini oshirish hamda real hayotda qo'llash mumkin bo'lgan amaliy ko'nikma va bilimlar. Shu sababli, pedagogik yondashuvlarni o'z ichiga olgan holda Turizm sohasi barqarorligini ta'minlash uchun turizm kurslarida ishtirok etishni rag'batlantirish lozim. Muammoli ta'lim, tajribaga asoslangan ta'lim, turizm ta'limida samarali pedagogik usullar sifatida mehnatga integratsiyalashgan ta'lim va ijodkorlik aniqlangan. Ushbu usullar talabalarning turizm sohasidagi ko'nikmalari, bilimlari va ish bilan ta'minlanishini oshirishga yordam berishi aniqlandi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (REFERENCES):

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021 yil 24-fevraldagi "Ichki va ziyorat turizmini rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 100-son qarori.
2. O'zbekiston Respublikasining "Turizm, sport va madaniy meros sohalarida davlat boshqaruvi tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida" gi PF-6199- farmoni. 2021 yil 6-aprel. //www.lex.uz
3. Турсунов И.Й., Нишоналиев Ў.Н. Педагогика курси.-Т.: Ўқитувчи, 1997.
4. ҒайбуллаевН., ЁдгоровР. Ва бошқ. Педагогика. Олий ўқув юртлари учун қўлланма.-Т., 2005.
5. Хасанбоев Ж. Й. ва бошқалар. Педагогика. Ўқув қўлланма.-Т., "Фан".2006.
6. Зиёмхаммадов Б. Ва бошқ. Педагогика: Олий ўқув юртлари учун дарслик.-Т., 2000.

7. Малика Иномова. Оилада болаларни маънавий-ахлоқий тарбиялашда миллий қадриятлар. Т. “Фан”. 1995.

8. Котлер Ф., Боуэн Дж., Мейкенз Дж. Маркетинг. Гостеприимство. Туризм: Учебник для вузов. Второе издание. –М.: ЮНИТИ - ДАНА, 2002.